

Nr 171

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket.

(2:a avd.)

I propositionen nr 163 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 25 mars 1955, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att dels eftergiva statsverkets rätt i anledning av de av departementschefen angivna felaktiga utbetalningarna om sammanlagt 421 647 kronor 23 öre, dels ock, i fall av samma principiella innebörd som de av departementschefen angivna, eftergiva statsverkets rätt i anledning av felaktiga utbetalningar jämlikt äldre bestämmelser av tillfällig löneförbättring, dyrtids- och kristillägg därå samt särskilt lönetillägg åt lärare vid statsunderstödda privatläroverk.

Av förevarande proposition inhämtas bland annat följande.

I skrivelse den 3 mars 1954 har *länsstyrelsen i Stockholms län* hemställt, att Kungl. Maj:t ville befria vissa angivna tjänstemän vid länsstyrelsen från dem i vederbörlig ordning i egenskap av redogörare ålagd skyldighet att till statsverket återbetala vissa belopp, som under åren 1947—51 av länsstyrelsen utanordnats i tillfällig löneförbättring, dyrtids- och kristillägg samt särskilt lönetillägg till vissa lärare vid Djursholms och Saltsjöbadens samskolor. Motsvarande framställning har den 23 augusti 1954 gjorts av *länsstyrelsen i Värmlands län* beträffande vissa belopp, som av denna länsstyrelse utbetalats som särskilt lönetillägg för budgetåren 1948/51 till lärare vid Lundsbergs skola. Den ålagda återbetalningsskyldigheten avser ett sammanlagt belopp av 421 647 kronor 23 öre, varav 389 380 kronor 23 öre faller på tjänstemän vid länsstyrelsen i Stockholms län och återstoden på tjänstemän vid länsstyrelsen i Värmlands län.

Ifrågavarande privatläroverk tillhör den grupp av skolor, för vilka numera gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken. För dessa har från och med den 1 juli 1951 genomförts en lönereglering och samtidigt införts ett nytt statsbidragssystem med ett enhetligt bidrag i stället för de äldre formerna av statsbidrag, som utgick dels till skolorna, dels till deras lärare. I förevarande ärende är det de äldre bestämmelserna, som är aktuella.

Tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk (vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola eller högre goss- eller samskola, som åtnjöt understöd från vederbörligt i riksstaten uppfört anslag) utgick under den i ärendet aktuella tiden enligt bestämmelser i kungörelsen 1925: 327 med däri sedermera vidtagna ändringar (kung. 1941: 404 och 1946: 548). Enligt mom. 2 i kungörelsen indelades lärarpersonalen i två grupper, A och B. Till grupp A hänfördes kvinnliga föreståndare, flertalet kvinnliga ämneslärare med full tjänstgöring samt timlärare och övningslärare. Till grupp B hänfördes manliga föreståndare, manliga ämneslärare med full tjänstgöring samt vissa kvinnliga lärare med full tjänstgöring. Löneförbättringens belopp angavs i tabeller i samma moment av kungörelsen.

Den tillfälliga löneförbättringen fick, såvitt gällde kvinnlig föreståndare eller ämneslärare (grupp A), utgå allenast i den mån löneförbättringen, tillsammans med vederbörandes övriga löneförmåner vid tjänsten vid av skolöverstyrelsen verkställd prövning befunnits icke uppgå till högre belopp än avlöningen till kvinnlig rektor respektive ämneslärare i motsvarande åldersgrupp och på samma dyrort vid jämförlig kommunal flickskola. Denna bestämmelse — den s. k. maximeringsregeln — tillkom 1941, dock att föreskriften att prövningen skulle verkställas av skolöverstyrelsen tillades först år 1946.

För lärare i grupp B gällde, att den tillfälliga löneförbättringen — då Kungl. Maj:t efter prövning av vederbörande skolas ekonomiska förhållanden funnit särskilt vägande skäl därtill föranleda — kunde utgå med högre belopp än som angivits i vederbörlig tabell, dock med högst 2 500 kronor till varje befattningshavare.

Den tillfälliga löneförbättringen skulle rekvireras och utbetalas enligt de föreskrifter, som gällde för de särskilda bidragen till löne- och ålders-tillägg åt lärarinnorna. Utanordningen ankom på vederbörande länsstyrelse.

Dyrtids- och kristillägg utgick med viss procent av ett bidragsunderlag, i vilket bland annat ingick 2/3 av den tillfälliga löneförbättringen. Även dessa tillägg utbetalades av länsstyrelsen efter rekvisition.

Särskilt lönetillägg utgick för budgetåret 1946/47 enligt bestämmelser i kungörelsen 1947: 96 och för budgetåren 1947/51 enligt bestämmelser i kungörelsen 1947: 381. Det särskilda lönetillägget tillkom lärare vid statsunderstött privatläroverk, vilken åtnjöt tillfällig löneförbättring enligt kungörelsen 1925: 327.

För föreståndare och ämneslärare med full tjänstgöring vid privatläroverk gällde beträffande särskilt lönetillägg den maximeringsregeln att dylik lärare fick åtnjuta särskilt lönetillägg allenast i den mån detta, tillsammans med lärarens övriga löneförmåner vid tjänsten, prövades icke uppgå

a) beträffande lärare, som i fråga om tillfällig löneförbättring hänfördes till nyss angivna grupp A, till högre belopp än avlöningen till kvinnlig rektor respektive ämneslärare med jämförlig kompetens och tjänsteställning i motsvarande åldersgrupp och på samma dyrort vid jämförlig kommunal flickskola samt

b) beträffande annan lärare till högre belopp än avlöningen till rektor respektive ämneslärare med jämförlig kompetens och tjänsteställning i motsvarande åldersgrupp och på samma dyrort vid jämförligt allmänt läroverk.

Här avsedd prövning skulle verkställas av skolöverstyrelsen.

Dyrtids- och kristillägg utgick icke på det särskilda lönetillägget.

Rekvosition och utanordning av medel avseende Djursholms samskola. Länsstyrelsen i Stockholms län har för budgetåren 1946/51 till drätselkammaren i Djursholms stad i vad avser den av staden ägda samskolan i tillfällig löneförbättring samt dyrtids- och kristillägg härå för vissa kvinnliga ämneslärare ävensom i särskilt lönetillägg för såväl manliga som kvinnliga ämneslärare utanordnat — såvitt här kommer i fråga — 372 405 kronor 23 öre. Utanordningen har skett efter rekvisition av rektor och sedan skolöverstyrelsen tillerkänt vederbörande löneförbättring eller lönetillägg att utgå »på de villkor och i den ordning», som angåves i vederbörliga författningar. I skolöverstyrelsens beslut har angivits befattningshavarens namn, jämförlig tjänst vid kommunal flickskola, den ortsgrupp vartill Djursholm hänförts, och, i åtskilliga fall under rubriken »Tillerkänd löneförbättring», maximibeloppet härför enligt kungörelsen. I några fall har icke angivits det belopp, varmed tillfällig löneförbättring skulle utgå. Motsvarande gäller i fråga om beslutet om särskilt lönetillägg.

Såvitt framgår av en inom länsstyrelsen i Stockholms län upprättad promemoria i ärendet synes för de kvinnliga ämneslärarna vid Djursholms samskola i tillfällig löneförbättring för ifrågavarande budgetår 1946/51 i regel ha rekvirerats maximibeloppen enligt kungörelsen. Undantag utgör budgetåret 1946/47. Det särskilda lönetillägget har däremot för budgetåren 1946/50 reducerats. För budgetåret 1950/51 har för de kvinnliga ämneslärarna rekvirerats maximibeloppen av särskilt lönetillägg enligt kungörelsen.

Till övriga lärare synes för samtliga budgetår ha rekvirerats maximibeloppen av särskilt lönetillägg.

Till de kvinnliga ämneslärarna har jämväl rekvirerats dyrtids- och kristillägg, som beräknats bland annat på de belopp, som utgått i tillfällig löneförbättring.

De rekvirerade beloppen har utanordnats av länsstyrelsen.

Rekvosition och utanordning av medel till Saltsjöbadens samskola. Beträffande denna skola, vilken äges av

Saltsjöbadens köping, avser ifrågavarande utbetalningar endast särskilt lönetillägg till andra lärare än kvinnliga ämneslärare för budgetåren 1947/48 och 1950/51. Det sammanlagda beloppet uppgår till 16 975 kronor. I skolöverstyrelsens beslut har maximibeloppet av tillägget upptagits under rubriken »Tillerkänt särskilt lönetillägg». Även här har nyssnämnda förbehåll om iakttagande av kungörelsens villkor gjorts.

Maximibeloppen har rekvirerats och utbetalats.

Rekvisition och utanordning av medel till Lundsbergs skola. Även beträffande denna skola, vilken äges av en stiftelse, avser de i ärendet ifrågavarande utbetalningarna endast särskilt lönetillägg. Skolöverstyrelsen har för vart och ett av budgetåren 1948/51 tillerkänt vissa angivna lärare särskilt lönetillägg att utgå på de villkor och i den ordning, som angives i kungörelsen 1947:381. Det belopp, som utanordnats, uppgår till sammanlagt 32 267 kronor, men länsstyrelsen i Värmlands län har — under hänvisning till att vissa av de ifrågavarande lärarna uppburit löner, som faktiskt överstigit motsvarande statliga löner med ett sammanlagt belopp av 2 184 kronor — inskränkt sin hemställan om eftergift av ålagd betalningsskyldighet till att gälla sammanlagt 30 083 kronor. Det må här anmärkas, att någon motsvarande inskränkning icke gjorts av länsstyrelsen i Stockholms län.

Anmärkningar mot utbetalningarna. Mot förutnämnda utbetalningar har anmärkningar gjorts av riksräkenskapsverkets revision, som därvid åberopat, att maximeringsregeln bort medföra, att utbetalningar icke skulle ha skett. Såvitt angår Djursholms och Saltsjöbadens samskolor har sexton av anmärkningarna riktats dels mot de tjänstemän vid skolöverstyrelsen, vilka deltagit i besluten om tillfällig löneförbättring och särskilt lönetillägg, dels alternativt mot de tjänstemän vid länsstyrelsen i Stockholms län, vilka deltagit i anordningsbesluten eller tillstyrkt anordningarna, medan tio anmärkningar riktats enbart mot tjänstemän vid nämnda länsstyrelse. I vad gäller Lundsbergs skola har anmärkningarna riktats mot såväl tjänstemän vid skolöverstyrelsen som tjänstemän vid länsstyrelsen i Värmlands län.

Riksräkenskapsverket har i samtliga fall med gillande av anmärkningarna mot länsstyrelsetjänstemännen förpliktat dessa att gemensamt eller vilken gälda gitte, ersätta statsverket de anmärkta beloppen dock med rätt att hos vederbörande söka sitt åter efter befogenhet. De av riksräkenskapsverkets revision mot vissa tjänstemän i skolöverstyrelsen framställda anmärkningarna har däremot, enligt vad som inhämtats under hand, icke fullföljts.

Riksräkenskapsverkets utslag har överklagats i kammarrätten, som ej funnit skäl att göra ändring i de överklagade utslagen. Målen har av kammarrätten hänförs till anmärkningsmål rörande avlöningsförmån, och kammarrättens utslag kan därför icke överklagas.

Riksräkenskapsverkets utslag i anmärkningsmålen innefattar icke annan motivering än att de anmärkta beloppen enligt bestämmelserna i vederbörliga författningsrum icke bort utgå, eftersom de faktiskt uppburna lönebeloppen överensstämmt med eller överstigit »jämförelselönernas» belopp. Emellertid har inom ämbetsverket upprättats en promemoria, i vilken redogjorts för vissa uttalanden av 1944 års lönekommitté för privatläroverken, statskontoret och skolöverstyrelsen ävensom för den ståndpunkt, som i olika sammanhang intagits av Kungl. Maj:t och skolöverstyrelsen i frågor angående tillfällig löneförbättring och särskilt lönetillägg. Innehållet i denna promemoria synes vara den bakgrund, mot vilken riksräkenskapsverkets utslag i anmärkningsmålen bör ses. Avgörande för ämbetsverkets inställning synes ha varit, att de olika lönetillägg, beträffande vilka maximeringsregeln direkt eller indirekt var tillämplig, var konstruerade som lönetillägg till lärarna — och alltså icke som statsbidrag till skolorna — samt att de utgick oberoende av de olika skolornas ekonomiska resurser.

Försök att återkräva de utdömda beloppen. Sedan länsstyrelsen i Stockholms län framställt krav mot Djursholms samskola om återbetalande av vissa för mycket utbetalda belopp, har *styrelsen för samskolan* förklarat sig icke ämna erlägga de fordrade beloppen annat än efter åläggande av allmän domstol. Till grund för sin vägran att ersätta beloppen har styrelsen anfört bland annat följande.

Revisionens i anmärkningsmålet hävdade uppfattning grundar sig på två skäl. Det första är, att den tillfälliga löneförbättringen enligt därom gällande författningar är konstruerad som en löneförmån, som lärarinnorna uppbär direkt från staten, icke som ett till vederbörande skola utgående statsbidrag. Det andra är, att ifrågavarande lärarinnor enligt gällande avlöningsreglemente för lärare vid Djursholms samskola är tillförsäkrade lön »enligt de löneplaner och övriga bestämmelser som gäller vid kommunala flick- eller mellanskolor i Stockholm», utan att därvid gjorts något förbehåll om avräkning av lärarinnorna direkt från staten tillkommande förmåner.

Om båda dessa skäl torde utan överdrift kunna sägas, att de gör ett utomordentligt formellt intryck. Visserligen synes den tillfälliga löneförbättringen vara tänkt som en direkt till lärarinnorna från staten utgående löneförmån, men i verkligheten utbetalas den icke till dem utan till skolan. För utbetalning till lärarpersonal mottager sålunda skolan två former av tillskott genom statsmedel, dels »statsbidrag» såsom bidrag till lärarinnornas löne- och ålderstillägg, dels »tillfällig löneförbättring». Det torde då innebära oskäligt höga krav på en skolas ledning och på dess ägare att begära, att dessa skall inse, att det regelbundet utgående statsbidraget och de bidrag från staten, som betraktas såsom en »tillfällig löneförbättring», är med avseende på skolans ställning till desamma helt skilda. Vid Djursholms samskola, liksom säkerligen vid flertalet andra privatskolor, har denna formella skillnad icke beaktats, utan den tillfälliga löneförbättringen har i formellt hänseende förvaltningsmässigt behandlats alldeles som ett statsbidrag. Det är också riktigt, att i skolans avlöningsreglemente icke gjorts något förbehåll om avräkning av lärarinnorna direkt från staten tillkommande förmåner. Men det är höjt över varje tvivel, att så skulle

hava skett, om man haft klart för sig den tillfälliga löneförbättringens karaktär av sådan direkt utgående förmån, och att man aldrig avsett, att lärarinnornas lön genom tillskott från andra håll skulle kunna stiga utöver den nivå, som angivits i avlöningsreglementet.

Frågan om eftergivande av statsverkets fordringar. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har till stöd för sin framställning om eftergivande av statsverkets nu ifrågavarande fordringar i anledning av utbetalningar av länsstyrelsen åberopat bland annat följande.

Den tolkning av hithörande författningar, som legat till grund för utanordningsbesluten, synes icke orimlig. Utom av skolorna och länsstyrelsen har den omfattats av skolöverstyrelsen.

Den av kammarrätten antagna tolkningen medför, att skolor, som velat bereda sina lärare en direkt garanti rörande löneförmånerna, kommit i ett sämre läge än skolor, där sådan icke lämnats.

Tolkningssvårigheterna synes till dels ha uppstått genom den oklarhet som rått, huruvida fråga varit om ett statsbidrag till skolorna eller en avlöningsförmån till lärarna. Det synes fullt förklarligt, att de skolor, som reglerat lärarnas löner i avlöningsreglementen eller eljest, underlåtit att däri intaga förbehåll om att från staten direkt utgående avlöningsförmåner skulle tillfalla skolan, något som med all sannolikhet skulle fritagit vederbörande från eventuell återbetalningsskyldighet.

Eftersom nytt statsbidragssystem för de statsunderstödda privatskolorna nu genomförts, saknar tolkningen av bestämmelserna framtida betydelse. Ett särskilt anslag för täckande av de till återbetalning anmärkta beloppen skulle också vara en engångsföreteelse.

Såsom bland annat i anmärkningsmålet anförts kan det anses tvivelaktigt, huruvida allmän domstol kan komma att ådöma skolans styrelse betalningsskyldighet för beloppen. Eftersom i anmärkningsmålen godtagits åsikten, att fråga är om lärarna tillkommande statliga avlöningsförmåner, kan ifrågasättas, huruvida icke en eventuell regresstalan bör riktas mot vederbörande lärare. En sådan åsikt har framskyntat vid underhandlingarna om återbetalning.

Länsstyrelsen i Värmlands län anför bland annat följande.

Länsstyrelsen anser, att lönetillägg bör utgå till de lärare vid Lundsbergs skola, vilka därigenom icke kommer att erhålla högre lön än vad lärare med motsvarande kompetens och i motsvarande befattning vid allmänt läroverk åtnjuter i lön enligt motsvarande dyrortsgrupp. Avsikten med införandet av rätten till lönetilläggen har ju oförtydligt varit att åvägbringa ett likställande i lönehänseende av lärarna vid privatläroverken och de allmänna läroverken på sätt detta kommit till uttryck i åberopade författningsrum. Då i författningen säges, att »lärare må åtnjuta särskilt lönetillägg allenast i den mån detta tillsammans med lärarens övriga löneförmåner vid tjänsten prövas icke uppgå etc.» är den avgörande tiden för vad lärarna uppbar i löneförmåner vid tjänsten budgetåret 1947/1948 samt, allteftersom författningsbestämmelserna förlängts till sin giltighet, respektive budgetår därefter. Under var och en av dessa tider uppbar ej lärarna vid Lundsbergs skola — om hänsyn ej togs till förskottsvis utbetalade lönetillägg — löner till belopp, som uteslöt tillerkännande av löne-

tilllägg, helt eller i viss utsträckning, men de var genom anställningsavtal vid skolan tillförsäkrade löneförmåner till belopp motsvarande dem vid allmänna läroverk utgående. Men denna tillförsäkran byggde givetvis på förutsättningen, att skolan skulle såsom sådan äga uppbära de statsbidrag, som till bestridande av lärarlönerna kunde komma att beviljas. Med utgångspunkt härifrån utbetalade skolan från och med budgetåret 1947/48 förskottsvis av tillgängliga medel lönetillägg till lärarna i enlighet med kungörelsen om dylika tillägg, vilken trädde i kraft från och med budgetåret 1947/48.

Riksräkenskapsverket, statskontorets ombudsman och statskontoret har samtliga i avgivna yttranden tillstyrkt bifall till ansökningarna. Riksräkenskapsverket och statskontorets ombudsman har därvid framhållit, att det nya statsbidragssystemet skulle, därest det kunnat tillämpas även å den tid, anmärkningarna avser, lämnat skolornas huvudmän i stort sett motsvarande förmåner, som de nu felaktigt uppburit. Riksräkenskapsverket och statskontoret har uttalat att ett eftergivande borde underställas riksdagen. Statskontoret finner att ett bifall till ansökningarna medför att tjänstemännens rätt att hos vederbörande kommuner söka sitt åter överföres till kronan. Frågan, huruvida och i vilken utsträckning kronan skall avstå från sina krav, bör enligt statskontoret göras till föremål för ingående överväganden, varvid jämväl möjligheten att åstadkomma förlikning torde böra närmare undersökas.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Som av den lämnade redogörelsen framgått har vissa befattningshavare vid länsstyrelserna i Stockholms och Värmlands län genom lagakraftägande utslag av kammarrätten ålagts viss ersättningsskyldighet till statsverket i anledning av felaktiga utanordningar av tillfällig löneförbättring, dyrtids- och kristillägg samt särskilt lönetillägg åt vissa lärare vid Djursholms och Saltsjöbadens samskolor samt Lundsbergs skola. De båda länsstyrelserna har nu hos Kungl. Maj:t hemställt om eftergivande på sätt förut angivits av den ålagda ersättningsskyldigheten. Länsstyrelsernas framställningar synes bygga på den uppfattningen, att deras tjänstemän haft goda skäl för sin — visserligen i anmärkningsprocessen underkända — ståndpunkt angående tillämpningen av de vid ifrågavarande tid gällande författningsbestämmelserna.

Av den lämnade redogörelsen synes det mig framgå, att det är förstäeligt, att skilda meningar kunnat råda om innebörden av den föreliggande maximeringsregeln och att länsstyrelsernas tjänstemän kunnat misstolka innebörden av de av skolöverstyrelsen meddelade besluten om tillfällig löneförbättring och särskilt lönetillägg. Med hänsyn härtill och då tolkningen av bestämmelserna icke har någon betydelse för framtiden — ett nytt statsbidragssystem har nämligen införts — anser jag, att ifrågavarande redogörare rimligen bör helt befrias från ersättningsskyldigheten.

Som statskontoret framhållit torde ett eftergivande av kravet mot redogörarna innebära, att dessas rätt att söka sitt åter av skolornas huvudmän överföres på statsverket. Därmed uppkommer frågan, huruvida i rättegång mot huvudmännen bör krävas, att dessa återbetalar de felaktigt upp-

burna beloppen. I likhet med riksräkenskapsverket anser jag, att beloppens storlek icke i och för sig utgör något vägande skäl för ett eftergivande av kronans rätt gentemot huvudmännen. Som jag redan antytt är emellertid huvudmännens uppfattning i själva sakfrågan mycket förklarlig. Detta gör att det i viss mån framstår som obilligt att återkräva beloppen; det synes icke heller alldeles klart, att förutsättningar föreligger för att vinna en eventuell rättegång mot huvudmännen. Därtill kommer att skolorna, enligt vad riksräkenskapsverket upplyst, genom de felaktiga utbetalningarna icke tillförts större statsbidrag än de skulle ha fått vid en tillämpning av det från och med den 1 juli 1951 införda nya statsbidragssystemet. Med hänsyn till det nu sagda synes det mig skäligt, att statsverket icke riktar några krav mot skolornas huvudmän i anledning av de felaktiga utbetalningarna.

Enligt min mening bör sålunda statsverket icke blott eftergiva de genom kammarrättens utslag fastställda fordringarna mot länsstyrelsetjänstemännen utan även underlåta att av skolornas huvudmän — liksom självfallet av lärarna — kräva ersättande av de eftergivna beloppen. Frågan härom bör emellertid underställas riksdagens prövning. Jag förordar därför, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att eftergiva statsverkets rätt i anledning av de felaktiga utbetalningarna.

Frågavarande fordringar uppgår till sammanlagt 421 647 kronor 23 öre. Skulle det framdeles visa sig, att det i ytterligare fall av samma principiella innebörd blir aktuellt med ett eftergivande av statsverket tillkommande rätt, torde eftergivandet i dessa fall få beslutas av Kungl. Maj:t. Jämväl härtill synes riksdagens bemyndigande böra utverkas.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår att avgörande för riksräkenskapsverkets inställning i anmärkningsmålen synes ha varit, att de olika lönetillägg, beträffande vilka maximeringsregeln (byggd på den i författningarna angivna »jämförelselönen» för rektorer och lärare vid allmänna läroverk och vissa kommunala skolor) direkt eller indirekt ägde tillämpning, var konstruerade som lönetillägg till lärarna — och alltså icke som statsbidrag till skolorna — samt att de utgick oberoende av de olika skolornas ekonomiska resurser, att enligt denna inställning något lönetillägg av statsmedel icke bort utgå i sådana fall, där skolornas huvudmän jämlikt för skolorna fastställda avlöningsreglementen redan garanterat lärarna lön, uppgående till eller överstigande jämförelselönen, att riksräkenskapsverkets utslag i målen överklagats i kammarrätten, som ej funnit skäl att göra ändring i de överklagade utslagen, att målen av kammarrätten hänförts till anmärkningsmål rörande avlöningsförmån, med påföljd att kammarrättens utslag icke kunnat överklagas, att vederbörande huvudmän för skolorna synas ha uppfattat lönetilläggen som vanliga statsbidrag till skolorna, när de tillställts huvudmännen och icke de individuellt därav berörda lärarna, att huvudmännen på grund av denna missuppfattning i sina avlöningsreglementen tillförsäkrat lärarna lön, uppgående till jämförelselönen, utan förbehåll om avräkning av de lärarna direkt från staten tillkommande förmånerna, att huvudmännen sålunda vid avfattandet av

vederbörliga avlöningsbestämmelser räknat med att till lärarna utbetalade lönetillägg skulle anses endast som förskotterade av huvudmännen, som därför allteftersom tilläggen utbetalades av vederbörande länsstyrelser skulle äga tillgodogöra sig desamma, att därest ovannämnda missuppfattning icke förelegat lönebestämmelserna för ifrågavarande lärare säkerligen fått en formellt annan utformning, att det författningsenligt ålegat skolöverstyrelsen att pröva huruvida nu ifrågavarande löneförmåner skolat utgå till vederbörande lärare, att skolöverstyrelsen i åtskilliga fall avfattat sina i förevarande ärenden aktuella beslut på ett sätt, som visserligen givit överstyrelsen en formell täckning för desamma, men som bibragt tjänstemännen vid länsstyrelserna i Stockholms och Värmlands län den uppfattningen att storleken av de ifrågakommande lönetilläggen verkligen prövats inom skolöverstyrelsen, samt att enligt vad riksräkenskapsverket upplyst de ifrågavarande skolorna genom de gjorda utbetalningarna icke torde ha tillförts större statsbidrag än de skulle fått vid en tillämpning av det från och med den 1 juli 1951 införda nya statsbidragssystemet.

Utskottet har med hänsyn till sålunda föreliggande förhållanden — i likhet med departementschefen och de i ärendet hörda myndigheterna — funnit det förstäeligt dels att skilda meningar kunnat råda om innebörden av den ovannämnda maximeringsregeln, dels ock att länsstyrelsernas tjänstemän kunnat misstolka innebörden av de av skolöverstyrelsen fattade besluten. Utskottet anser det därför skäligt, att redogörarna befrias från återbetalning av de anmärkta beloppen, uppgående sammanlagt till 421 647 kronor 23 öre. Ett eftergivande av kravet mot redogörarna innebär, att dessas rätt att söka sitt åter av skolornas huvudmän överföres på statsverket. Därmed uppkommer — såsom departementschefen framhållit — frågan huruvida i rättegång mot huvudmännen bör krävas, att dessa återbetala de felaktigt uppburna beloppen. Då utskottet är ense med departementschefen om att huvudmännens uppfattning i själva den föreliggande sakfrågan är mycket förklarlig, anser utskottet det obilligt att återkräva beloppen. Härtill kommer, att det icke synes fullt klart, att förutsättningar föreligga för att vinna en eventuell rättegång mot huvudmännen.

Utskottet tillstyrker alltså, att medgivande lämnas Kungl. Maj:t att eftergiva statsverkets rätt i anledning av de felaktiga utbetalningarna samt även besluta om eftergivande av statsverkets rätt i eventuellt uppkommande ytterligare fall av samma principiella innebörd som de nu föreliggande.

I anledning av förevarande proposition anser utskottet sig böra understryka angelägenheten av att författnings- och andra föreskrifter bli så klart avfattade att vid tillämpningen en entydig tolkning av desamma kan utan större svårighet äga rum. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att det åligger riksräkenskapsverket enligt ämbetsverkets instruktion

att i anledning av förfrågningar från statliga myndigheter eller redogörare hos dessa lämna upplysningar i frågor rörande tillämpningen av gällande föreskrifter inom området för verkets kontrollerande verksamhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att

a) eftergiva statsverkets rätt i anledning av de av departementschefen angivna felaktiga utbetalningarna om sammanlagt 421 647 kronor 23 öre;

b) i fall av samma principiella innebörd som de av departementschefen angivna eftergiva statsverkets rätt i anledning av felaktiga utbetalningar jämlikt äldre bestämmelser av tillfällig löneförbättring, dyrtids- och kristillägg därå samt särskilt lönetillägg åt lärare vid statsunderstödda privatläroverk.

Stockholm den 15 november 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 172.